

SZABÓ ATTILA

A Semmi oltárán áldozva – Lehetetlenség gyakorlatok

Szabó Károly debreceni tárlatának megnyitóbeszéde*

„...az értelmetlen dolgok szülik a legjobb értelmezéseket.”

(UMBERTO ECO)

Jóllehet, a látványé ma a főszerep, mégis most arra kérnék minden kedves jelenlévőt, hogy pár percre elcsendesedve csukja be a szemét. Zárjuk ki a külvilágot. Hallgassuk az apró neszeket, majd azt se, próbáljuk a csendben meghallani egymás lélegzetvételét. Ebbe az ihletett állapotba képzeljük bele azt, hogy egy kortárs művészeti galériában állunk és egy ehhez passzoló művész műalkotását szemléljük. Közben a szemünk még mindig csukva van. Idézzünk fel illatokat, elcsípett dialógus-foszlányokat, véletlen és tervezett találkozások emlékét, járjuk be gondolatunkban a teret. Képzeljük azt is ide, hogy körülöttünk néhány barátunk áll, közeli ismerősök és távolabbiak, s számos olyan ismeretlen figura, akikkel már korábban találkoztunk hasonló szituációkban, vélhetően ők is művészetkedvelők. Elképzelve magunkat egy *ilyen* galériában, egy *olyan* művész *olyan* kiállításán, higgyük azt, hogy a kiállított mű napnál világosabban érthető számunkra. Úgy vesszük az üzenetét, úgy szűrjük le a mondanót, mintha egy képletet helyettesítenénk be, ahol a tárgyak, szimbólumok és asszociációk szerepelnek mint absztrakt objektumok a számok és betűk helyén, és műveleti relációjelek mutatják a megoldást. Indexjelekként feltűnnek olyan művek, melyeket az itt látott megidéz. Segítek az egyik rész-eredmény kiszámításában, és ismertetem a megoldókulcsot: négyzetgyök lélegzetvétel mínusz zárójel rezgés plusz membrán szorozva gégefő szumma isteni könyörület zárójel bezár, osztva: felületi feszültség négyzeten, per gravitációs együtt-ható hatvány szobahőmérséklettel egyenlő. Eredményként itt mindenkinek kijön egy érzet – fogalom – hangulat hármasságából összeálló konkrétum. Ugye megvan?!

SZABÓ ATTILA DLA, képzőművész (Tiszalök, 1972). 2004-ben végzett a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán. 2010-ben a Magyar Képzőművészeti Főiskola Doktori Iskolájában DLA fokozatot szerzett. Adjunktusként dolgozik a Nyíregyházi Főiskola Vizuális Kultúra Intézetében és óraadó a Kaposvári Egyetem Művészeti Karán. Egyéni kiállításai voltak Pécsen, Tiszaújvárosban, Budapesten, Szentendrén, Miskolcon.

Kinyithatják a szemüket. De kérem, még ne kezdjenek el a büféasztal felé sandítani, mert most következik a nehezebb rész, ugyanis a felfedezés és megértés birtokában el kell döntenünk, mire megyünk ezzel a tapasztalással.

* Elhangzott 2015. november 13-án, a kedvesség világnapján, a debreceni b24 Galériában, Szabó Károly *A Semmi oltárán áldozva – Lehetetlenség gyakorlatok* című tárlatának megnyitóján.

talattal. Ha logikai képességeik és matematikai érzékük nem csalta meg önöket, akkor most a szép és a tetszik, illetve a nem szép és nem tetszik környékén kell a megfajtákkal járni. John Forbes Nash professzor egyensúlyelméletét alkalmazva pedig innen gyerekjáték a végeredmény kiszámítása. Most a beavatottak magabiztosságával nézhetnek körbe, és reméljük, mindenki arcán felfedezhető az elégedettség. Persze tudom, hogy a jelenlévők közül többen is jól ismerik a megfelelő képletet, és számukra az előbbi segédlet haszontalan időhúzás volt, mégis okkal feltételezhetem, hogy körünkben akadnak, akik az installatív művészet bonyolult konnotációs szövetében kevésbé ismerik ki magukat, mint mondjuk, racionális talajon.

Azért vagyunk itt, hogy a művészet segítségével megcsiklandozzuk kissé azokat a regisztereinket, amik éppen a megélhető élményekre szomjaznak. Szembesülhetünk egy műalkotás kapcsán valamivel, ami rendelkezik jól artikulálható tulajdonságokkal; színe van, anyaga, formája, kiterjedése, s ezáltal pozíciója is az adott térben, hangjának hullámhossza, időbelisége, van címe, alkotója, gyűjteménybe kerülése esetén még iktatási száma is lehet, és mindez konkrét jellemző. Minden jellemző, amit az előbb soroltam, azt bizonyítja, hogy az itt észlelhető műalkotás *valami*. Ezzel szöges ellentétben áll a mű teremtő gondolatisága, ami számomra elhelyezhető az állandóság hiányának horizontján a hatványozott hiány metaforájaként. Az Agnosztosz theosz, vagyis az ismeretlen isten számára az ókori görögök üres talapzatot helyeztek el az összes istenek templomába. Ezzel olyan fundamentumot állítva, amely egyfelől biztosíték az ismeretlenel szemben, másrészt a tudatlanság vállalása is, s ha úgy tetszik, a semmi apoteózisa. A semmi vállalása pedig esztétikai minőségben keresendő, megélése esztétikailag is elképzelhető. Olyan képzeteket vált ki, amelyek az ürességgel, sötétséggel, némasággal rokoníthatók, vagy nagy, mindent elemésztő világosságot, formák és részletek nélküli szürkeséget, mozdulatlanságot fogalmazhatunk meg. A semmi megélése viszont esélyt teremt a megpihenésre, regenerációra, s egyben a valamiről lemondás vállalása is. Homogén semmi akkor jöhet létre, amikor a heterogén valami megszűnik. A szépérv felől közelítve a semmi szerepe a szünet, a ritmus képzésének kihagyhatatlan állapota. A megelőzőhöz képest változást idéz elő, s mindez tudatossá teszi az átélést, fokozza

az intenzitást, hatást gyakorol a befogadóra, az alkotó reményei szerint jelen esetben itt ránk, mindannyiunkra. Érdekes summázata a fenti okfejtésnek, hogy mi itt a semmi miatt vagyunk, a semmi átélése iránti vágyból, a semmit ünnepeljük, sőt, a semmiről beszélek már egy ideje.

Hogy a továbbiakban se szakítsam meg ezt, a luftballon gyakorlati hasznosításának fontosságát szeretném hangsúlyozni. Ebben a fontosnak ítélt pillanatban szeretnék megkérni minden látogatót, hogy naponta fűjön fel egy lufit. Válgjon ez a rutinfolyamatok egyikévé, mondjuk, a fogmosást követően. Igazán nem vesz sok időt igénybe, és életviteli szempontból számos jótékony hatása bizonyítható. Többek között csökkenti az agyér-elmeszesedés kialakulásának valószínűségét, erősíti a tüdő érfalait, serkenti a vérkeringést, enyhíti az érszűkületet, gyógyítja a gyomorfekélyt, elősegíti a gyorsabb sebgyógyulást, mérsékli a neurotikus szorongást, javítja az éleslátást, éles hallást. Mindez egyetlen lufi rendszeres fűjésével elérhető, és csak a legfontosabbakat soroltam, lenne még. Kevesen tudják, hogy a Koreai Néphadsereg állományának előírás szerinti feladata a napi lufifűjés. Annak ismeretében, hogy ott a kötelező sorkatonai szolgálat haderőnemektől függően 5–10 év között mozog, és az alapállomány békeidőben is közel másfél millió katonát jelenthet, átlagosan négymilliárd-százöttszázöttszázezer lufit fűjnek egy átlagos szolgálati ciklus alatt. Hasonlóan megdöbbentő adat, hogy a legkorábbi lufi-marad-

vány korát 2755 évre becsülik a szénizotópos vizsgálatok alapján, vagyis i. e. 740 körülre saccolható a megjelenése, helyileg Babilóniában. Arra csak homályos források utalnak, hogy mi célra használhatták ezt az eszközt akkoriban, és a vulkanizált kaucsuk gyártási technológiájának ismerete hiányában anyaga sem a maihoz hasonlatos, hanem rétegzett növényi rostokból készült. Pedig a kaucsukot már a maják ősei, az olmékok is ismerték. Nevezik is őket gumi föld lakóinak, és azt is tudjuk róluk, hogy az őserdőben nőtt fák nedvéből rugalmas gyantagolyókat készítettek, s ezek használatával, játékszabályok állításával megalapozták a tömegsportot. Minden mai labdajáték őse a brazil őserdők-ből származik. Kolumbusz hajójának gazdag rakománya között masztixgyanta is található volt, ami pedig a rágógumi elődjeként ismeretes, és abból is fújható buborék. A rágózást az etikett szabályai elfogadóan kezelik, de rágózni beszéd közben, még telefonbeszélgetés közben is, illetlenségnek számít. Buborékot fújni pedig semmiképpen nem ajánlatos, gusztustalan tevékenységnek nyilvánított dolog. A lufi fújására vonatkozó viselkedési normák után kutatva annyi olvasható, mint a sminkelés, frizuraigazítás vagy szellentés kapcsán: vagyis magánügy. Társaságban nem illik lufit fújni, ebből következik, hogy az imént szorgalmazott napi lufifújási gyakorlatot, kérem, intim egyedülletben végezzék, és tegyék kellő elővigyázatossággal, ugyanis az eldurranó

Szabó Károly kiállításának részlete

lufi szinte biztosan leleplezi a tevékenységet. S ha már a leleplezésnél tartunk, illene elárulnom, hogy az itt elhangzott tények nagy részét magam találtam ki, s valóságtartalmuk is csak annyi, amennyi a lufi esetében. A tartalom puffasztott, a felszín vékony.

Képzőművészeti kiállítások vernisszázására vonatkozó írásos, egyben szigorúan betartandó viselkedési szabályokról nem tudok, de a szokásokról Frank János *Tárlatok – szertartások* című könyvében a következő szórakoztató sorokat olvashatjuk: „...az »álló« fogadás formái nagyon hasonlítanak a kiállításmegnyitóéhoz. Ott is, itt is kevés a szék, ülőhely; ünnepélyes, de könnyed a hangulat, kiöltözött emberek csevegnek egymással mellékes – néha fontos – dolgokról... A nyolcvanas évek közepétől szokássá vált, hogy a megnyitón egy pohár bort kínálnak. Amilyen szívesen megiszom, annyira sajnálom a kiállítót, akinél nem fognak sorban állni a vásárlók később. De hát így van már, a lakodalom se olcsó.” Ugyanebben a fejezetben a megnyitóbeszédéről így ír: „Hagyomány nálunk a megnyitóbeszéd. Akkor szeretjük, ha minél rövidebb. A szöveg feszélyezi a közönséget, a szónokot, a művészt magát is. A szónoknak csak a neve fontos itt voltaképpen [megjegyzem, most még ez sem igaz]. Én szívesen kihagyom az ilyen előadást, kivéve a reprezentatív, nagy tárlatok indításakor. De ez a szokás úgy meggyökeresedett nálunk, hogy azt a puritánt tartják különcködőnek, aki senkit sem kér fel a megnyitásra.” Eddig az idézet. A kiállítást megnyitom.